

Informacja na temat rozwoju rolnictwa ekologicznego w województwie podkarpackim

Produkcja ekologiczna jest ogólnym systemem zarządzania gospodarstwem i produkcji żywności, łączącym praktyki najkorzystniejsze dla środowiska i klimatu, wysoki stopień różnorodności biologicznej, ochronę zasobów naturalnych oraz stosowanie wysokich norm dotyczących dobrostanu zwierząt, odpowiadających zapotrzebowaniu rosnącej liczby konsumentów na produkty wytwarzane przy użyciu naturalnych środków i procesów. Produkcja ekologiczna pełni zatem podwójną funkcję społeczną: z jednej strony w odpowiedzi na zapotrzebowanie konsumentów dostarcza na rynek produkty ekologiczne, a z drugiej strony dostarcza powszechnie dostępne dobra, przyczyniając się do ochrony środowiska i dobrostanu zwierząt, jak również do rozwoju obszarów wiejskich.

Wielu rolników, zwłaszcza tych posiadających niewielkie gospodarstwa, uważa swoje surowce za „ekologiczne”, jednak, aby produkt mógł być formalnie uznany za ekologiczny musi być poddany systemowi kontroli i certyfikacji oraz wyprodukowany zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawnych.

W województwie podkarpackim w 2020 roku funkcjonowało 1033 certyfikowanych producentów ekologicznych, z czego 969 prowadziło produkcję rolną.

Tabela 1. Ilość producentów ekologicznych w poszczególnych latach.

Rok	Producenci ekologiczni		% w stosunku do kraju
	Kraj	Podkarpacie	
1999	513	2	0,4
2000	949	20	2,1
2001	1787	195	10,9
2002	1977	231	11,7
2003	2286	288	12,6
2004	3760	430	11,4
2005	7182	855	11,9
2006	9194	1200	13,1
2007	12121	1592	13,1
2008	15206	1911	12,6
2009	17423	2050	11,8
2010	20956	2127	10,1
2011	23847	2079	8,7
2012	26376	1971	7,5
2013	27093	1780	6,6
2014	25427	1511	5,9
2015	23015	1305	5,7
2016	23375	1299	5,6
2017	21400	1249	5,8
2018	20549	1185	5,8
2019	20144	1093	5,4
2020	20274	1033	5,1

Tab. 2. Powierzchnia upraw ekologicznych w poszczególnych latach.

Rok	Powierzchnia upraw ekologicznych (ha)		% w stosunku do kraju
	Kraj	Podkarpacie	
1999	6990,38	10,2	0,1
2000	11660,88	444,9	3,8
2001	44885,9	6973,1	15,5
2002	53515,4	7099	13,3
2003	61236,1	9286,7	15,2
2004	104932,2	15067,2	14,4
2005	166299,7	16019,5	9,6
2006	228009,1	20600,6	9,0
2007	287528,4	27046,7	9,4
2008	314921,2	28670,5	9,1
2009	416261,4	30875	7,4
2010	519068,4	31867,5	6,1
2011	605519,61	32358,46	5,3
2012	661687,3	30381,46	4,6
2013	669969,4	29505,62	4,4
2014	657902,06	23509,74	3,6
2015	580730,03	16655,58	2,9
2016	536579,22	15485,41	2,9
2017	494978,66	15349,72	3,1
2018	484676,15	13629,37	2,8
2019	507637,13	13756,98	2,7
2020	509291,27	12725,91	2,5

Powyższe tabele przedstawiają jak dynamicznie wzrastała ilość gospodarstw i powierzchnia upraw ekologicznych. W 2005 roku województwo podkarpackie posiadało już drugie miejsce w kraju (po małopolskim) pod względem ilości gospodarstw. Jednak w znacznym stopniu były to gospodarstwa decydujące się na produkcję ekologiczną w celu uzyskania dopłat, z dużą powierzchnią łąk lub uprawami sadowniczymi. Od 2011 roku zanotowano stopniowe zmniejszanie się liczby producentów ekologicznych przy wzroście powierzchni upraw ekologicznych. Natomiast już od 2012 r. zmniejsza się zarówno ilość producentów ekologicznych jak i powierzchnia ekologicznych użytków rolnych. Może to być spowodowane wzrostem wymagań formalnych dla beneficjentów „Programu rolno środowiskowego” w ramach PROW 2007-2013 i „Rolnictwa ekologicznego w ramach PROW 2014-2020. W 2014r. wprowadzono obowiązek utrzymania drzew na

plantacjach sadowniczych przez 2 lata od zakończenia realizacji tego zobowiązania oraz limity powierzchniowe, dla których przyznawana jest płatność.

W PROW 2014-2020 dla działania „Rolnictwo ekologiczne” np. wprowadzono uprawy paszowe gdzie dopłata przysługuje tylko w przypadku posiadania zwierząt, czy dopłaty do upraw sadowniczych owocujących ze zwiększoną minimalną obsadą drzew, co prawdopodobnie spowoduje dalszy spadek ilości gospodarstw, które będą kontynuowały lub rozpoczynały prowadzenie gospodarstw metodami ekologicznymi, jednak pozostaną te, które wytwarzają produkty przeznaczone do sprzedaży.

Największą powierzchnię upraw ekologicznych w województwie zajmują trwałe użytki zielone obejmując ok. 24,46 %, jednak nastąpił znaczny spadek ich powierzchni spowodowany głównie znacznie większym dofinansowaniem do TUZ w ramach działania rolno-środowiskowo-klimatycznego. Obserwuje się stosunkowo dużą powierzchnię upraw maliny i porzeczki, co podyktowane jest możliwością zbytu tych owoców po znacznie wyższej cenie. Nastąpił niewielki wzrost powierzchni ekologicznych warzyw.

Tabela 3. Powierzchnia wybranych ekologicznych upraw w województwie podkarpackim w 2020 r. (w ha)

Uprawa	w ha	Stosunek uprawy do łącznej pow. ekologicznych użytków rolnych w %
zboża	1734,11	13,63
ziemniaki	68,24	0,54
rzepak i rzepik	52,99	0,42
kapusta	18,35	0,14
pomidor	20,17	0,16
ogórek	29,99	0,24
dynia	70,74	0,56
marchew	18,83	0,15
czosnek	11,29	0,09
cebula	21,48	0,17
strączkowe	131,04	1,03

trawy na go	337,14	2,64
łąki i pastwiska	3112,04	24,46
truskawka	85,78	0,67
Malina	416,70	3,27
Porzeczka	856,40	6,73
Aronia	160,60	1,26
Jabłoń	703,02	5,52
Grusza	49,61	0,39

Większość gospodarstw nastawione jest wyłącznie na produkcję roślinną. Mniej niż 10 % gospodarstw ekologicznych prowadzi również ekologiczną produkcję zwierzęcą. Często nawet jeśli w gospodarstwie hodowane są zwierzęta, to nie uzyskują statusu produktu ekologicznego. Związane to jest z wysokimi wymaganiami w zakresie dobrostanu zwierząt jakie muszą spełniać gospodarstwa ekologiczne odnośnie wybiegów, pastwisk czy odpowiedniej powierzchni w budynkach inwentarskich. Jednak w porównaniu do 2019 roku nastąpił znaczny wzrost ilości ekologicznych krów mlecznych i owiec, natomiast spadła liczba trzody chlewnej i kóz oraz kur niosek.

Tabela 4. Wykaz zwierząt utrzymywanych w gospodarstwach w województwie podkarpackim w 2020 r.

Gatunek zwierząt	Z certyfikatem w szt.
Bydło	Krowy mleczne 1502 Bydło mięsne 600 Pozostałe bydło 823
Trzoda chlewna	Tuczniki 221 Maciory 52 Pozostałe 255
Owce	Maciorki 714 Pozostałe 476
Kozy	Matki 405 Pozostałe 234
Konie	Koniowate łącznie 40
Jeleniowate	Daniele 66
Króliki	Samice 27 Pozostałe 527

Kury	Brojlery 3030 Kury nioski 6962
Inny drób	Kaczki 2148 Indyki 505 Gęsi 919 Strusie 0 Pozostały drób 1314

Zwiększyła się ilość wyprodukowanego ekologicznego mleka krowiego, znacznie spadła natomiast ilość ekologicznych jaj kurzych.

Ogółem w 2020 roku w województwie uzyskano produkcję ponad 5,18 mln litrów ekologicznego mleka krowiego, (w 2016- 3,8 mln litrów) ponad 136 tys. l mleka koziego, a także ponad 312 tys. sztuk jaj kurzych (w 2016r. 761 tys.)

Tabela 5. Liczba gospodarstw ekologicznych w poszczególnych powiatach w 2020 r. (wg danych IJHARS)

Powiat	Liczba gospodarstw ekologicznych
Brzozów	5
Dębica	14
Jarosław	126
Jasło	58
Kolbuszowa	8
Krosno	26
Lesko	29
Leżajsk	87
Lubaczów	57
Łańcut	37
Mielec	11
Nisko	0
Przemyśl	130
Przeworsk	195
Ropczyce	7
Rzeszów	44
Sanok	27
Stalowa Wola	3
Strzyżów	9
Tarnobrzeg	3
Ustrzyki Dolne	8

Jak ilustruje powyższa tabela najczęściej gospodarstw ekologicznych w 2020 roku znajdowało się na terenie powiatu przeworskiego, przemyskiego i jarosławskiego, zaś brak takich gospodarstw w powiecie niżańskim.

Ekologiczne przetwórnictwo

Aktualnie w województwie podkarpackim 48 podmiotów przetwarza produkty ekologiczne.

Tabela 6. Liczba przetwórnictw ekologicznych w poszczególnych latach.

Rok	Kraj	Podkarpacie
2002	18	1
2003	23	-
2004	55	3
2005	99	6
2006	170	11
2007	206	15
2008	236	19
2009	277	21
2010	293	22
2011	270	20
2012	312	18
2013	407	30
2014	484	30
2015	562	36
2016	705	38
2017	795	41
2018	910	43
2019	1022	47
2020	1104	48

W województwie podkarpackim znajduje się najczęściej w porównaniu do innych województw producentów zajmujących się pszczelarstwem- 6. (w całej Polsce 30).

Tabela.7. Producenci ekologiczni prowadzący działalność w województwie podkarpackim w 2020r.

Zakres działalności	Liczba podmiotów
Wprowadzanie na rynek produktów ekologicznych importowanych z państw trzecich	10
Wprowadzanie na rynek produktów ekologicznych (z wyłączeniem importowanych z państw trzecich)	51
Dostawy kwalifikowanego materiału siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego	2
Pszczelarstwo	6
Zbiór ze stanu naturalnego	3
Akwakultura	1

Problemy związane z produkcją ekologiczną

Ostatnie lata w Polsce charakteryzują się stopniowym spadkiem powierzchni użytkowanej i liczby gospodarstw ekologicznych. Ciągłe brakuje zorganizowanych krajowych i międzynarodowych kanałów dystrybucji produktów rolnictwa ekologicznego. Mała jest również świadomość konsumentów, którzy często za „ekologiczne” uważają wszystkie produkty pochodzące z mniejszych gospodarstw, nie zwracając uwagi na wymagany certyfikat. Jednocześnie rozdrobnienie gospodarstw powoduje problemy z uzyskaniem jednolitych większych partii danego surowca.

Słabo nadal rozwinięty jest przemysł przetwórstwa produktów ekologicznych, zwłaszcza produktów zwierzęcych, co powoduje, że trudno jest sprzedać producentom ekologicznym swoje wyroby w wyższej cenie.

Perspektywy rozwoju rolnictwa ekologicznego w województwie podkarpackim

Duże połacie użytków zielonych to sprzyjające warunki do rozwoju produkcji zwierzęcej (owczarstwo, mleczarstwo, bydło mięsne).

Ze względu na atrakcyjny przyrodniczo i turystycznie teren szansę na rozwój stanowi połączenie rolnictwa ekologicznego z działalnością agroturystyczną.

Nieskażone tereny to możliwość pozyskiwania roślin zielarskich zarówno z ekologicznych łąk i pastwisk jak również nieużytków znajdujących się na terenie gospodarstw ekologicznych oraz na zbiór roślin ze stanu naturalnego.

Podkarpacie ze względu na swoją przyrodniczą i społeczną specyfikę stanowi dobre miejsce do rozwoju rolnictwa ekologicznego opartego na wykorzystaniu praw rządzących przyrodą, bez stosowania nawozów sztucznych i chemicznych środków ochrony roślin, ważne jest jednak podejmowanie działań w zakresie promocji konsumpcji żywności ekologicznej oraz rozwoju przetwórstwa i kanałów dystrybucji.

Boguchwała, 15.09.2021

Sporządził:

Marta Dziadek

Bartłomiej Knurek